

ผักไผ่น้ำ คนล้านนา

พะยูนการสังเกตไม้ในน้ำ

หากเราเที่ยวไปตามแม่น้ำปิงในปัจจุบัน มักจะพบกับการดูดทราย การปรับพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำ ปิงกันยาวหลายกิโล ทั้งนี้เพื่อให้แม่น้ำปิงมีสภาพคืนสู่ปกติธรรมชาติบริสุทธิ์เหมือนแต่ก่อน อย่างไรก็ตามคนแม่น้ำปิงที่แท้จริงบอกว่ามันมีทั้งดีและเสีย โดยเฉพาะไม้ธรรมชาติในแม่น้ำปิงหลายๆอย่างสูญพันธุ์ไปกับการพัฒนาขุดลอก อย่างเช่น สมัยก่อนผู้คนริมแม่น้ำปิงจะสังเกตไม้ที่เกิดขึ้นตามฝั่งน้ำมากมาย เป็นกอเป็นกลุ่ม ชูช่อออกดอกไสวของต้นผักไผ่น้ำ

สมัยก่อนชาวลุ่มน้ำปิงจะมีความรู้และสังเกตไม้ที่ขึ้นตามฝั่งแม่น้ำหลายอย่างเป็นต้นว่า ผักไผ่น้ำ ก่ากกอก่าแหน (แหน) กอ้อออกแหม

พ่ออุ๊ยทองวัย 82 ปีได้เล่าย้อนหลังที่งดงามของแม่น้ำปิงว่า "สมัยก่อนแม่น้ำปิงสโตส สองฝั่งแม่น้ำเต็มไปด้วยกอ้อออกแหม หากสิ่งเหล่านี้แล้งเวลามีเกาะทรายเกิดขึ้นที่ใด ที่นั้นจะมีต้นผักไผ่น้ำพากันขึ้นมาแตกหน่อแตกกอให้เห็น ผู้คนที่ช่าง

สังเกตจะบอกว่า เกาะทรายที่มีอาหารของพืชมากมาย พวกเขาจะรอให้น้ำลดลงระยะหนึ่งแล้วหาพื้นที่ของเกาะทรายแห่งนี้ปลูกแดง ปลูกผักกาด หว่านผักบุง ทำเป็นสวนครัวชั่วคราว ขณะเดียวกันเมื่อต้นผักไผ่น้ำสมบูรณ์เต็มที่จะแตกดอก แทงยอดสวยงามตามเกาะทราย หรือริมฝั่งน้ำ รอให้ผู้คนไปเก็บนำมาบูชาพระ โดยมีต้องไปซื้อหาให้เสียเงินเปลืองทอง แต่เมื่อเวลาผ่านไปน้ำเสียดายต้นไม่เริ่มฝั่งน้ำเริ่มไม่มีให้เห็น"

ไม้ไผ่น้ำเป็นพืชขึ้นตามธรรมชาติ มักชอบเติบโตตามที่ชื้นแฉะ โดยเฉพาะตามเกาะของแม่น้ำ

ปิงเพราะเมล็ดของต้นผักไผ่น้ำไหลลอยตามตามสายน้ำ แล้วไปเกาะติดตามฝั่ง หรือปนเม็ดทรายท้องน้ำ เมื่อเม็ดทรายไหลกันขึ้นมาเป็นเกาะในลำน้ำเมล็ดของต้นผักไผ่น้ำก็จะพากันแทงยอดแตกใบ ที่สำคัญคือรากของต้นไม้ชนิดนี้แตกเป็นฝอยแผ่ยาวยึดติดแน่น ซึ่งเป็นผลผลิตของธรรมชาติได้สร้างให้มันเหมาะสำหรับเกิดริมฝั่งน้ำ บางแห่งรากของผักไผ่น้ำติดมาตลิ่งปล่อยบางส่วนลอยพูนน้ำกลายเป็นแหล่งอาศัยของปลาหลายๆชนิด พวกกุ้งหลายอย่างพากันเข้ามาอาศัยรากเป็นที่แพร่พันธุ์ แหล่งพักพิงของลูกน้อยๆของพวกมัน ได้เติบโตใหญ่เพื่อเป็นอาหารของผู้คนต่อไป

ผู้คนแม่น้ำปิงที่ผ่านร้อนผ่านหนาว เห็นแม่น้ำปิงนองหลากไหล้นับร้อยๆครั้ง บอกว่าหากจะได้ดีแล้วต้องให้สองริมฝั่งแม่น้ำปิงมีต้นไม้ มีรากไม้งอกสู่ลำน้ำเพื่อให้สัตว์น้ำทั้งหลายมีที่อยู่อาศัย มิใช่ไปขุดลอกทิ้งแล้วน้ำซีเมนต์ฉาบฝั่งจนไม่มีต้นไม้ สัตว์น้ำเคยมีอยู่จะเอาอะไรมาเป็นที่อยู่ เมื่อไม่มีที่อยู่มันก็ตายสถานเดียว ที่สุดสัตว์น้ำหลายๆอย่างก็สูญพันธุ์ไปกับการพัฒนา

ผู้คนสมัยก่อน เมื่อเห็นกอผักไผ่น้ำจะขุดเอามาวางไว้ป้องริมฝั่ง กับน้ำกัดเซาะ เพราะรากลึก แผ่กว้างคลุมพื้นที่ได้มาก ชาวแม่น้ำปิง หากต้องการที่งอกตามริมฝั่งน้ำ จะพึ่งพากอผักไผ่น้ำมากที่สุด พวกเขาจะรอให้ผักไผ่แตกกอใหญ่ มีดอกเต็มที่จึงเลือกขุดต้นกอที่ชิดกันออกไปฝังไว้ตามริมฝั่งน้ำ ที่มีดินทับถม ปล่อยให้ผักไผ่แตกรากยึดริมฝั่งน้ำรอให้น้ำหลากปีหน้า สายน้ำจะพาดินโคลนมาทับถมให้ผืนดินงอกออกไปเรื่อยๆ เกิดพื้นที่กว้างขวางขึ้นพื้นที่ทำไร่ทำสวนมากขึ้น โดยอาศัยผักไผ่น้ำเป็นผู้ป้องกันตลิ่งพัง มาวันนี้ผักไผ่น้ำหายไปไหน.

แหล่งข้อมูล

สัมภาษณ์พ่ออุ๊ยอายุ 82 ปี
ภาพผักไผ่น้ำ ริมฝายวังลาว ริมฝั่งแม่ปิง
เขต อ.แมริม จ.เชียงใหม่

โดย นิคม พรหมมาเทพย์

ต้นผักไผ่น้ำ ช่วยกันดินฝั่งน้ำพัง และให้ดอกสวยงาม